

Robert Vannoy , Misingi ya Unabii wa Biblia, Hotuba 21b

Amosi

Amosi

5. Hali za Kisiasa na Kijamii Wakati huo

Turudi kwenye mjadala wetu kuhusu Amosi. Nambari 5 ni, “Hali za kisiasa na kijamii wakati huo.” Israeli na Yuda zilikuwa zikifanikiwa. Israeli iliondolewa shinikizo la Shamu na Ashuru. Hakuna mahali popote ambapo Amosi anazungumzia waziwazi kuhusu Shamu, na hakuna dalili ya kuwa kwake katika shida kwa ajili ya hilo. Angalia 5:27, “Kwa sababu hiyo nitawapeleka uhamishoni mbali zaidi ya Dameski, asema Bwana ambaye jina lake ni Mungu Mwenyezi.” Katika 6:7, “Kwa hiyo mtakuwa miongoni mwetu wa kwanza kwenda uhamishoni na karamu zenu na starehe zenu zitaisha.” Katika 6:14, maneno ya kuvutia hapa, “Bwana Mungu Mwenyezi asema, ‘Nitawachochea mataifa dhidi yenu, enyi nyumba ya Israeli, watakaowatesa ninyi kutoka Lebo Hamathi hadi Bonde la Araba.’” Je, hilo linasikika kama kengele? Hasa, “kutoka Lebo Hamathi hadi Bonde la Araba.” Angalia marejeleo kuhusu Yona katika 2 Wafalme 14:25. Inasema hapo kwamba Yeroboamu ndiye “aliyerudisha mipaka ya Israeli kutoka Lebo Hamathi hadi Bahari ya Araba, sawasawa na neno la Bwana, Mungu wa Israeli, alilolinena kupitia mtumishi wake Yona mwana wa Amitai , nabii wa Gath Heferi.” Kwa hivyo unaona Yona alikuwa ametabiri kwamba Israeli ingepanua mipaka yake kutoka Lebo Hamathi hadi Bahari ya Araba. Hapa Amosi anakuja na kusema, “Nitawatesa ninyi kutoka Lebo Hamathi hadi bonde la Araba.” Kwa hivyo Amosi anakaribia kutambulisha taifa linalokandamiza kama Syria, ingawa hatumii neno hilo waziwazi.

Ndani - Ustawi Ndani kulikuwa na ustawi. Una marejeleo ya nyumba za kifahari za matajiri katika 3:15, “Nitaibomoa nyumba ya majira ya baridi kali, pamoja na nyumba ya kiangazi; nyumba iliyopambwa kwa pembe za ndovu itaharibiwa na majumba yatabomolewa.” Sasa kuna uchimbaji wa Samaria ambapo kulikuwa na mamia ya pembe

za tembo zilizopambwa kwa njumu zilizopatikana. Karamu za anasa zimeelezwa katika 6:4-6, “Mnalala juu ya vitanda vilivyopambwa kwa pembe za ndovu na kulala kwenye makochi yenu. Mnakula wana-kondoo wazuri na ndama walionona. Mnapiga vinubi vyenu kama Daudi na kubuni vyombo vya muziki. Mnakunywa divai kando ya mabakuli na kutumia mafuta mazuri, lakini hamhuzuniki kwa ajili ya maangamizi ya Yusufu. Kwa hiyo, mtakuwa miongoni mwa wa kwanza kwenda uhamishoni, karamu na mapumziko yenu yataisha.” Kwa hivyo, kuna anasa na utajiri mwingi. Lakini kama Ellison anavyosema, huo ni upande mmoja wa picha. Tunawaangalia matajiri lakini lazima tugeukie nyumba za maskini ili kuona jinsi wanavyoishi. Upande huo wa picha unatoka ukiangalia 2:6 ambapo unasoma. “Kwa dhambi tatu za Israeli, hata kwa nne, sitaizua ghadhabu yangu. Wanawauza wenye haki kwa fedha, na wahitaji kwa jozi ya viatu; wanakanyaga vichwa vya maskini kama mavumbi ya nchi, na kuwanyima haki walioonewa.” Kwa hivyo kulikuwa na dhuluma nyingi. Amosi 8:4-6 inaendelea na mada hii, “Sikilizeni haya, ninyi mnaowakanyaga wahitaji na kuwaangamiza maskini wa nchi, mkisema, ‘Mwezi Mpya utaisha lini, tuuze nafaka, na Sabato itaisha, tupate kuuza ngano?’ Kupunguza kipimo na kuongeza bei na kudanganya kwa mizani isiyo ya haki, kuwanunua maskini kwa fedha na wahitaji kwa jozi ya viatu, kuuza hata mabaki ya ngano.” Kwa hivyo kama Ellison anavyosema, waandishi wanapenda kuelezea ustawi lakini kwa sehemu kubwa wanaonekana kushindwa kuzingatia haki. Kwa hivyo hayo ni maoni kuhusu mwandishi na historia ya kitabu.

B. Kitabu cha Amosi na Maudhui Yake 1. Muhtasari Mkuu B. ni, “Kitabu cha Amosi na maudhui yake.” Moja ni “Muhtasari Mkuu.” Nadhani kitabu kimegawanywa katika sehemu nne. Kwanza, “Hukumu itatangazwa kwa mataifa yanayozunguka” na tutaangalia hilo kwa ufupi. Amosi anaonya mataifa yanayozunguka, hatimaye Yuda, na anaangazia Israeli. Hiyo ndiyo sura mbili za kwanza. Kisha anachofanya katika sehemu ya pili ni kutoa hukumu maalum zaidi juu ya Israeli na sababu zake. Hiyo ni sura ya 3 hadi 6. Na kisha ya tatu, sehemu ya maono matano katika sura ya 7, 8 na 9. Sehemu ya mwisho ni ahadi ya baraka za baadaye, Amosi 9:11-15. Kwa hivyo ndivyo yaliyomo

yanavyoangukia. Mada kuu ni "Hukumu juu ya Israeli kwa dhuluma ya kijamii." Kuna msisitizo juu ya haki ya kijamii lakini pia juu ya utaratibu wa kidini. Kwa hivyo Amosi anamalizia sehemu hiyo na haki ya Mungu mwishoni mwa kitabu kwa tumaini kubwa la ahadi ya urejesho wa baadaye chini ya sheria.

2. Amosi 1-2 Sura ya 1 na 2 ni sehemu hiyo ya kwanza, "Hukumu juu ya mataifa yanayozunguka." Una hukumu hapo juu ya mataifa sita yanayozunguka ikifuatiwa na hukumu ya kilele. Amosi anafuata muundo wa kawaida wa kuanzisha kila sehemu na kifungu, "Kwa dhambi tatu" na kisha anataja mji au taifa fulani, "na kwa dhambi nne sitaizua ghadhabu yangu." Kwa hivyo unaona katika mstari wa 3, "Kwa dhambi tatu za Dameski, hata kwa nne, sitaizua ghadhabu yangu." Kisha mstari wa 6, "Kwa dhambi tatu za Gaza, hata kwa nne, sitaizua ghadhabu yangu," na mstari wa 9, "Kwa dhambi tatu za Tiro, hata kwa nne, sitaizua ghadhabu yangu." Na hilo linafuata katika sura yote na kuendelea hadi sura ya pili, "Kwa dhambi tatu," na kisha mji au taifa fulani, "na kwa nne sitaizua ghadhabu yangu." Usemi huo unaeleweka vyema kama unaonyesha utimilifu wa dhambi zao—kwa dhambi tatu na nne.

Amosi pia anafuata mpangilio katika mpangilio wa mataifa anayoyazungumzia. Anazungumzia watu wa kigeni wote kwa jina la mji wao mkuu. Anazungumzia Siria na kuwarejelea kwa mji mkuu Damasko. Anazungumzia Ufilisti kwa kutumia mji mkuu wa Gaza katika Amosi 1:6. Na anazungumzia Foinike kwa kutumia mji mkuu wa Tiro katika mstari wa 9.

Kwa hivyo kwanza anahutubia mataifa ya kigeni, kisha anahamia kwa mataifa ya binamu, Edomu, katika mstari wa 11. Edomu anatoka kwa Esau. Amoni katika mstari wa 13; Amoni ana uhusiano na Israeli na Waamoni wanatoka kwa binti mkubwa wa Lutu. Moabu katika sura ya 2 mstari wa 1; Moabu alitoka kwa binti mdogo wa Lutu. Kwa hivyo kwanza anaangalia mataifa matatu ya kigeni kisha anahamia kwa mataifa matatu ya binamu.

Kisha anakaribia nyumbani. Anazungumzia taifa ndugu, unaweza kusema, Yuda katika 2:4, kabla ya kuzingatia Israeli yenyewe, Ufalme wa Kaskazini, katika 2:6. Kwa

hivyo nadhani maendeleo ni njia bora ya kusikia, haswa kutoka kwa wale ambao wangeweza kuona uovu wa Israeli. Inaimarisha ujumbe wa Amosi na kuzingatia suala hilo, hata kuhusu Yuda—hapo ndipo anapotoa maoni. Dhambi zilizomo ndani yake hazizuiliwi na matusi yaliyopo katika Israeli. Kwa ujumla, anatambua uovu wenyewe na mataifa yote na mataifa haya yatakabiliwa na fidia lakini si bila uwajibikaji wa kimaadili. Hukumu hutangazwa kwa dhambi zinazotambuliwa. Njia ya hukumu haijabainishwa, lakini ukiangalia historia ya watu na mataifa haya, inaonekana kwamba hukumu ilitekelezwa.

Mkazo wa Amosi kwa Yuda Amosi anaanza kuzingatia Yuda ndani yake. Unaona katika 2:4 na 5 anasema, “Kwa dhambi tatu za Yuda, hata kwa nne, sitaizuia ghadhabu yangu. Kwa sababu wameikataa sheria ya Bwana, wala hawakuzishika amri zake, kwa sababu wamepotoshwa na miungu ya uongo, miungu ambayo baba zao waliifuata, nitatuma moto juu ya Yuda utakaoteketeza ngome za Yerusalemu.” Anafika Yuda na kuna mabadiliko makubwa. Kumbuka anazungumza na Ufalme wa Kaskazini ingawa yeye mwenyewe anatoka kusini. Kama angegeukia Israeli moja kwa moja, huenda angeshutumiwa kwa upendeleo. Kaskazini ilikuwa na nguvu zaidi kiuchumi na kisiasa lakini kusini kulikuwa na hekalu. Amosi anaelezea sheria ya Bwana na kutozishika amri zake na kufuata miungu mingine. Hili lilitimizwa katika 2 Wafalme 24-25 wakati wa uharibifu wa Yerusalemu mwaka wa 586 KK Kwa hivyo hukumu inakuja juu ya Yuda.

Amosi kuhusu Israeli Katika Amosi 2:6-16, “Kwa dhambi tatu za Israeli, hata kwa nne, sitaizuia ghadhabu yangu. Wanawauza wenye haki kwa fedha, na wahitaji kwa viatu viwili.” Sitasoma yote. Lakini ruka hadi “Pia niliinua manabii kutoka kwa wana wenu na Wanaziri kutoka kwa vijana wenu.” Kisha mstari wa 13 na unaofuata, “Sasa basi, nitawaponda kama gari linavyoponda likiwa limebeba nafaka. Wepesi hatatoroka, wenye nguvu hawatakusanya nguvu zao, wala shujaa hataokoa maisha yake. Mpiga upinde hatasimama...” Mstari wa 16, “Hata mashujaa hodari watakimbia uchi siku hiyo.” Huu ndio kilele cha sura hizi mbili za kwanza. Ametangaza hukumu dhidi ya adui za Israeli

mmoja baada ya mwingine, na sasa inakuja juu ya Israeli. Sasa anaelekeza ujumbe wake kwa Israeli ambao watapokea hukumu kuu. Walionya watu hapo awali na mataifa yanayowazunguka. Siku ya giza badala ya nuru, siku ya hukumu. Kesi ya

Agano a. Mashtaka na Shtaka Ili kuleta ujumbe huu, Amosi anatumia kile ambacho baadhi wamekiita “shtaka la agano.” Vipengele vya aina hii ya kisheria vinaonekana hapa. Angalia jinsi hii inavyofanya kazi. Kwanza una shtaka au shtaka, ambalo liko katika mstari wa 6-8. Nilisoma sehemu ya hilo, “Wanawauza wenye haki kwa fedha... Wanakanyaga vichwa vya maskini.” Mstari wa 7, “Baba na mwana hutumia msichana mmoja na hivyo wanalikufuru jina langu takatifu. Wanalala karibu na kila madhabahu juu ya mavazi yaliyowekwa rehani. Katika nyumba ya miungu yao wanakunywa divai iliyochukuliwa kama faini.” Shtaka hilo linahusisha ukiukaji wa kijamii, kimaadili na kidini—ukandamizaji wa maskini katika mistari ya 6 na 7 na uasi wa kimaadili na kidini katika mstari wa 8. Hizi zilihusisha ukahaba mtakatifu, ambao walidhani ulizalisha rutuba ya ardhi kichawi. Israeli walionywa wasijihusishe nao. Hapa Bwana anaabudiwa kama vile Mabaali wa kawaida wangukuwa. Zoezi hili lilikuwa ukiukaji mkubwa wa agano. Kilichozi kuwa mbaya zaidi, kilifanywa na vitu vilivyopatikana kupitia ukandamizaji wa maskini. “Wanalala karibu na kila madhabahu juu ya mavazi yaliyowekwa rehani.” Walikuwa wakifanya dini kwa gharama ya maskini. Kwa hivyo hiyo ndiyo shtaka la kesi ya agano.

b. Matendo ya Neema ya Mwenye Enzi Kuu katika Mistari ya 9-11 Pili ni misamiati ya matendo ya neema ya mfalme katika mistari ya 9-11. Mistari ya 9-11 inasema, “Bwana asema, ‘Niliwaangamiza Waamori mbele yao, ingawa walikuwa warefu kama mierezi na wenye nguvu kama mialoni. Niliharibu matunda yake juu na mizizi yake chini. Nilikuleta kutoka Misri, na kukuongoza miaka arobaini jangwani ili kukupa nchi ya Waamori. Pia niliinua manabii kutoka miongoni mwa wana wako.’” Je, hii si kweli? Nimefanya mambo haya yote. Nimekuwa mwaminifu. Nimekuwa mwema. Kwa hivyo ni ukumbusho wa matendo ya neema ya Bwana. Mungu alikuwa ameweka agano hilo kila mara.

c. Kukataliwa kwa Onyo la Agano la Kinabii Kipengele cha tatu cha kesi ya agano ni kukataa onyo la agano la kinabii. Hili linapatikana katika mstari wa 12. “Lakini mliwanyweshwa Wanaziri divai na kuwaamuru manabii wasitabiri.” Nabii anawaita watu warudi kwenye uaminifu wa agano na toba, lakini wote wawili walikataliwa.

Hilo linatupeleka kwenye nambari nne, sentensi katika mstari wa 13-16. Nimesoma hilo tayari. Limetolewa kwa ujumla. Hakuna utabiri maalum lakini hukumu imeorodheshwa. Kwa hivyo hiyo ndiyo kilele cha sehemu ya kwanza ya kitabu ambapo Amosi anageuka kutoka mataifa ya kigeni, hadi mataifa ya binamu, hadi taifa ndugu la Yuda, na hatimaye hadi Israeli.

3. Amosi 3-6 Matamshi ya Hukumu

Twende sehemu ya pili sura ya 3-6 ambapo kuna matamko maalum zaidi ya hukumu. Sehemu hii ina hotuba tatu kila moja ikianza na kifungu hiki, “Sikieni neno hili alilolinena Bwana.” Unaona kwamba katika 3:1, “Sikieni neno hili alilolinena Bwana dhidi yenu, enyi watu wa Israeli.” Katika 4:1, “Sikieni neno hili, enyi ng'ombe wa Bashani juu ya Mlima Samaria, enyi wanawake mnaowaonea maskini na kuwaponda wahitaji.” Na 5:1, “Sikieni neno hili, enyi nyumba ya Israeli, maombolezo haya ninayoyafanya juu yenu.” Hizi ni utangulizi tatu wa fomula wa sehemu hizi.

a. Amosi 3 Nataka kuangalia hasa sura ya 3. Sura ya 3:1-2 inasema, “Sikieni neno hili alilolinena Bwana dhidi yenu, enyi watu wa Israeli—dhidi ya familia yote niliyoileta kutoka Misri : ‘ Ninyi pekee niliwachagua katika jamaa zote za dunia; kwa hiyo nitawaadhibu kwa dhambi zenu zote.’” Nadhani mstari huo unafupisha kiini cha ujumbe. Wazo la agano ni muhimu hapa, ingawa neno, *berit* [agano] halipatikani. Katika sura ya 6, “Kwa hivyo nitawaadhibu,” ambalo limechukuliwa kutoka kwa mbinu ya kitamaduni ya muda mrefu ya mawazo ya agano, ambapo unawapata manabii wote waliotumia neno *berit* [agano], na unatathmini matokeo kwa msingi huo. Kwa sababu neno *berit* [agano] halitumiwi sana na manabii D. Hillers anahitimisha isivyofaa kwamba agano

halikuchukua nafasi muhimu sana katika ulimwengu wa dhana wa manabii. Lakini kile Hillers anapendekeza, na anaelekeza umakini kwenye ukweli kwamba katika siku za hivi karibuni, kuna majaribio mengi katika maeneo matatu ya kazi kuhusiana na agano na manabii. Kwanza, istilahi za agano. Kwa maneno mengine, ndiyo manabii wanaweza wasitumie neno *berit*, agano kila wakati, lakini wanatumia lugha ya agano. Kwa hivyo unapata mbinu isiyo ya moja kwa moja ya utendaji kazi wa agano kwa kutumia istilahi za agano. Pili, muundo wa fasihi wa agano tuliona tu mwishoni mwa sura ya 3 na kesi ya agano. Na kisha tatu, kuna matumizi ya laana za agano.

Istilahi za Agano Kwanza katika uchambuzi wa istilahi za agano, nina hapa katika maelezo yako nukuu inayotumia *yada'* [kujua] katika sura ya 3:2. Tafsiri ya NIV inasema, "Nilikuchagua wewe pekee." Angalia maandishi ya Kiebrania. Haisemi hivyo. Inasema, "Nilikujua wewe pekee." Ni *yada'* [najua]. "Ninyi pekee niliowajua katika jamaa zote za dunia; kwa hiyo nitawaadhibu ninyi." Hiyo ina maana gani? Labda inaweza kumaanisha nini? "Ninyi pekee niliowajua." Je, Bwana hakujua kwamba kulikuwa na watu wengine duniani isipokuwa Israeli? Na kwa nini hitimisho "ninyi pekee niliowajua, kwa hiyo nitawaadhibu ninyi"? Kujua kuna uhusiano gani na kuadhibu? Kwa hivyo maoni machache kuhusu *yada'*. Neno hilo lina maana pana kuanzia "kuelewa" hadi "kujamiiana." Linamaanisha nini kuhusu madai ya Mungu au wakati Yahweh anasema, "anawajua Israeli"? Kujua kunaweza kwenda pande zote mbili. Lakini ndivyo inavyosema katika Amosi 3:2, "Ninyi pekee niliowajua ... kwa hiyo nitawaadhibu ninyi." Ni kweli kwa maana gani kwamba Yahweh amewajua Israeli pekee na kwa nini hutokea katika Amosi 3:2? Kwa hivyo kuna uhusiano wa kimantiki kati ya ujuzi wa Mungu kuhusu Israeli na maangamizi yao. Imekuwa wazi kwamba hapa tuna matumizi ya "kujua" yaliyokopwa kutoka kwa istilahi ya mahusiano ya kimataifa. Huffmon ana makala kuhusu *yada'*. Anasema kwamba wafalme wa Mashariki ya Karibu hutumia *yada'*, kujua, katika maandishi ya Wahiti na Waakkadia ili kutambua kibaraka halali. Tazama ukurasa wa 49 wa nukuu zako chini ya Herbert Huffmon. Anasema, "Matumizi dhahiri zaidi ya kiufundi ya "jua" ni kwamba kwa kurejelea utambuzi wa

kisheria wa pande zote mbili kwa upande wa suzerain na kibaraka." Katika Asia Ndogo kibaraka wangeahidi kumjua mfalme mkuu pekee. Zaidi ya hayo, "Bwana mwingine ambaye huenda usimjue." Na katika mikataba, suzerain wa Wahiti anawahakikishia kibaraka kwamba katika kesi ya uasi dhidi ya kibaraka, "Jua litakujua wewe tu." Kwa hivyo "jua" hapo hutambua moja kama kibaraka halali. Mukstadha ni mkataba au agano.

Lakini Huffmon anaendelea kusema, “ ‘Kujua’ pia hutumika kama neno la kiufundi la kutambua masharti ya mkataba kama ya lazima.” Wangeorodhesha kanuni na kusema, “Mnajua hizi.” Sasa kwa msingi huo maneno ya Amosi si ya ajabu tena. Msamiati huo unajulikana kwa mahusiano ya kimataifa. Yahweh alikuwa ametambua Israeli pekee kama mtumishi wake halali, kibaraka wake. Kwa kuwa agano la aina hii lilihusisha majukumu na kibaraka hakuwa ameyatimiza, “Kwa hiyo nitawaadhibu kwa maovu yenu yote.” Baadhi yenu katika karatasi zenu mligundua kwamba neno hili “kujua” kati ya Bwana na Israeli linajitokeza katika sehemu kadhaa. Angalia Hosea 13:4-6. Mnalielewa kutoka upande mwingine. "Lakini mimi ni Bwana, Mungu wako, niliyekutoa Misri. Utakubali," Biblia ya NIV inasema, "lakini hiyo ni *yada'*, "hakuna Mungu ila mimi, hakuna Mwokozi ila mimi. Nilijali," hiyo ni *yada'* pia, "kwa ajili yako jangwani, katika nchi ya joto kali. Nilipowalisha, walishiba; waliposhiba, walijivuna; ndipo waliponisahau. Kwa hiyo nitawajia kama simba."

Yeremia anasema kwa njia sawa katika Yeremia 24:7, “Nitawapa moyo wa kunijua mimi, ya kuwa mimi ndimi BWANA; nao watakuwa watu wangu, nami nitakuwa Mungu wao; kwa maana watanirudia kwa mioyo yao yote.” Kwamba aina hii ya maarifa inahusiana kwa karibu na mwenendo wa watu inaonekana katika kifungu kingine, katika Yeremia 22:15, ambapo unasoma, na hii ni ya Shalumu, mwana wa Yosia, “Anasema, Nitajijengea jumba kubwa lenye vyumba vya juu vikubwa. ... Je, inakufanya uwe mfalme kuwa na mierezi mingi zaidi? Je, baba yako hakuwa na chakula na kinywaji? Alifanya yaliyo haki na ya haki, hivyo yote yalikuwenda vizuri naye. Alitetea haki ya maskini na wahitaji, na hivyo yote yalikuwenda vizuri. Je, hiyo si maana ya kunijua mimi? asema Bwana.” Pia tunaona uhusiano kati ya istilahi za kinabii zinazohusiana na mahusiano ya mkataba. Ingawa *berit* haitumiki mara nyingi, utata wa mawazo

yanayohusiana na agano upo. Kutoka kwa dondoo refu kutoka kwa JA Thompson, msamiati wa agano unatoa baadhi ya lugha ambayo ni lugha ya agano ambayo huenda usiitambue kwa kuangalia maneno. Anasema, “ Kwa ujumla, katika Agano la Kale na katika mikataba ya Mashariki ya Karibu pande zote zilielezwa kama ‘mfalme’ au ‘bwana’ kwa upande mmoja, na ‘mtumishi’ kwa upande mwingine. Masharti ya agano yalijulikana kama ‘maneno’ au ‘ amri’ . Mikataba na maagano yote yalikuwa na ‘mashahidi’ wa ‘kiapo’ kilichochukuliwa. Vitenzi ‘tawala,’ ‘penda,’ ‘tumikia,’ ‘bariki,’ ‘laana,’ ‘tii,’ ‘apa,’ ‘sababu ya kuapa,’ ‘ita kama shahidi,’ na vingine zaidi ya hayo, vyote ni vya Sitz im Leben mkuu yule yule, yaani kwa jamii ya suzerain-vassal ambayo ilisababisha mikataba ya Mashariki ya Karibu, na ambayo ilitoa sitiari yenye mimba kwa ajili ya usemi wa agano,” na *yada*’ imejumuishwa hapo.

Muundo wa Fasihi: Laana za Agano Pili ni muundo wa fasihi wa agano ambao tayari tumeuangalia. Kundi la tatu ni matumizi ya laana za agano. Hillers anasema, " Kwa maana tena na tena tunaona kwamba manabii hupanga matamshi yao ya ole kwa maneno yanayorudia laana zinazohusiana na mikataba," sawa na Mambo ya Walawi 26 na Kumbukumbu la Torati 28, inayojulikana " kwa kuwa ni orodha ndefu ya laana zinazohusiana na agano na Yahweh—inaeleza kitakachotokea, 'Mkizikataa amri zangu, na kuchukua sheria zangu ili msifanye amri zangu zote na hivyo kuvunja agano langu.'" Ni laana za mkataba. Hilo linakuwa muhimu katika Amosi 3:10 ambapo hili linakuwa muhimu kwa tathmini ya manabii. Usomi mwingi wa kisasa wa manabii umejikita katika saikolojia ya kinabii kujaribu kunasa hali zao za akili. Walijali kuhusu imani ya Mungu mmoja na maisha ya haki. Lakini mtazamo ambao tumekuwa tukiuzingatia unawafanya manabii kuwa watu waliotumia misemo muhimu kutoka historia na agano la Israeli badala ya kutoka kwa fahamu zao wenyewe. Matamshi yao ni laana za agano tu. Wanarudi tu kwenye misingi yao huko nyuma katika Kumbukumbu la Torati 28 na Mambo ya Walawi 26.

b. Amosi 4

Sasa tuendelee kwenye sura ya 4. Huu ni mfano wa jambo hilo hilo. Unaona katika sura ya 4:6-12 Amosi anasema, “Niliwapa njaa katika kila mji na ukosefu wa mkate katika kila mji, lakini hamkurudi kwangu.” Kitenzi hicho “lakini hamkurudi kwangu” kinarudiwa mara tano. Kiko katika sura ya 6, 8, “Watu walitangatanga kutoka mji hadi mji kutafuta maji, lakini hawakupata maji ya kutosha, lakini hamkurudi kwangu.” sura ya 9 na 10, “Nilituma mapigo kati yenu kama nilivyofanya Misri, niliwaua vijana wenu kwa upanga...lakini hamkurudi kwangu.” Kiko katika sura ya 11, “lakini hamkurudi kwangu.” Na kisha katika sura ya 12, “Kwa hiyo hivi ndivyo nitakavyowatendea ninyi.” Mungu alikuwa ametuma maonyo mengi katika mfumo wa laana za agano, lakini haya yalikuwa yameangukia masikioni mwa viziwi .

Nenda kwenye Kumbukumbu la Torati 28 na Mambo ya Walawi 26 na uangalie orodha ya mistari kwenye muhtasari wako. Utagundua kuwa katika mstari wa 6 wa Amosi 4 kuna njaa. Rudi kwenye Kumbukumbu la Torati 28:17 na 18 ambapo tunasoma, “Kikapu chako na chombo chako cha kukandia chakula kitalaaniwa. Uzao wa tumbo lako utalaaniwa, na mazao ya nchi yako, na ndama wa ng'ombe zako, na wana-kondoo wa makundi yako.” Rudi kwenye Amosi 4:7, 8—una ukame. “Nimeunyeshea mji mmoja mvua, lakini nikauzuia mwingine mvua isinyeshe; shamba moja lilipata mvua; jingine halikupata mvua, likakauka.” Kumbukumbu la Torati 28:23, “Anga iliyo juu ya kichwa chako itakuwa shaba, na ardhi iliyo chini yako itakuwa chuma. Bwana ataifanya mvua ya nchi yako kuwa vumbi.” Amosi 4:9a, ukungu, “Nilizipiga bustani zako na mashamba yako ya mizabibu kwa ukavu na ukungu.” Kumbukumbu la Torati 28:22, “Bwana atakupiga kwa ugonjwa wa kudhoofika, kwa homa na uvimbe, kwa joto kali na ukame, kwa ukavu na ukungu.” Amosi 4:9b, nzige, “Nzige walikula tini na mizeituni yako.” Kumbukumbu la Torati 28:38 na 42, “Utapanda mbegu nyingi shambani lakini utavuna kidogo, kwa sababu nzige wataila.” Nimetuma hizi lakini hazijakufanya utubu. Mwishoni mwa hayo katika mstari wa 11, “lakini hamjarudi kwangu.”

Kisha mstari wa 12, “Kwa hiyo hivi ndivyo nitakavyokutendea, Israeli.” Atafanya nini? Haisemi. “Na kwa sababu nitakutendea hivi, jiandae kukutana na Mungu wako, Ee Israeli.” Ni usemi usiokamilika. Baadhi ya watu wanapendekeza vitenzi vilipotea na

vinapatikana katika 3:14b, “Nitaharibu madhabahu za Betheli, pembe za madhabahu zitakatiliwa mbali.” Kwa hivyo ungekuwa , “Kwa hiyo hivi ndivyo nitakavyowatendea ninyi, Israeli,” kisha uongeze, “Nitaharibu madhabahu....” Lakini hilo ni jambo la kiholela kabisa—lingeweza kuvutwa kutoka mahali popote. Inaeleweka. Unapitia dhambi hizi zote na “lakini hujanirudia.” Maana yake ni kwamba itakuwa mbaya zaidi kuliko yale yaliyokwishatokea. Inaonekana kwangu kile ambacho Israeli wanaweza kutarajia katika kilele hiki ni laana za agano. Nadhani hicho ndicho kinachodokezwa hapa na kinachoeleweka bila kusema. Rudi kwenye Mambo ya Walawi 26:27 na kufuatia, “Ikiwa licha ya haya,” yaani, laana hizi za agano zikiwajia kwa sababu ya kutotii kwenu, “hamtanisikiliza, nitawaadhibu kwa dhambi zenu mara saba.” Mstari wa 31, “Nitageuza miji yenu kuwa magofu.” Mstari wa 32, “Nitaiharibu nchi.” Mstari wa 33, “Nitawatawanya kati ya mataifa, nami nitatoa upanga wangu na kuwafukuza; nchi yenu itakuwa ukiwa, na miji yenu itakuwa magofu.” Kwa hivyo ndivyo inavyokuja mwishoni mwa ujumbe wa kinabii ikiwa bado hutarudi kwa Mungu. Kwa hivyo inaonekana kwangu kwamba hilo lingeeleweka. Hivi ndivyo nitakavyofanya kutekeleza laana za agano kwa wale wanaokataa kutubu na wale ambao hawatanirudia.

Wakati ujao tutaangalia kwa undani hitimisho la Amosi 9:11-15 na nukuu yake katika Matendo 15.

Imenakiliwa na Ted Hildebrandt
 Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt
 Hariri ya mwisho na Katie Ells
 Imesimuliwa tena na Ted Hildebrandt